DR. ZÁTONYI SÁNDOR

FIZIKA

AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁK 8. ÉVFOLYAMA SZÁMÁRA

TÉMAZÁRÓ FELADATLAPOK

NEMZETI TANKÖNYVKIADÓ

A kiadvány 2009. 03. 26-tól tankönyvvé nyilvánítási engedélyt kapott
a KHF/1350-5/2009 számú határozattal.

Készült az OM kerettanterv (17/2004. (V. 20.), 28/2000. (IX. 21.) OM rendelet alapján.

Bírálta:
Smidéliusz Zsuzsa tanár

Fedélterv:
Vékony Ágnes

Anyanyelvi lektor:
Falussy Anna

Felelős szerkesztő:
Medgyes Sándorné

A tankönyvvé nyilvánítási eljárásban kirendelt szakértő:
Katona István

© Dr. Zátonyi Sándor, Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., 2003

ISBN 978-963-19-5359-6

Nemzeti Tankönyvkiadó Zrt.
a Sanoma company

www.ntk.hu
Vevőszolgálat: info@ntk.hu
Telefon: 06 80 200 788

A kiadásért felel: Kiss János Tamás vezérigazgató
Raktári szám: 00835/F
Felelős szerkesztő: Medgyes Sándorné
Utánnyomásra előkészítette: Dr. Koreczné Kazinczi Ilona
Műszaki igazgató: Babicsné Vasvári Etelka
Műszaki szerkesztő: Gaugecz Istvánné
Grafikai szerkesztő: Megyeriné Kovács Katalin
Terjedelem: 2,86 (A5) ív
Tömeg: 70 gramm
2. kiadás, 2012
Formakészítés: Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Stúdió

Készült a Gyomai Kner Nyomda Zrt.-ben
Felelős vezető: Fazekas Péter vezérigazgató
Telefon: 66/887-400 • http://www.gyomaikner.hu

JAVASLATOK A TÉMAZÁRÓ FELADATLAPOK HASZNÁLATÁHOZ

Ez a kiadvány a 8. évfolyamos tankönyv négy témaköréhez 2-2 változatban tartalmaz feladatlapokat. Az *A)* és *B)* betűvel jelzett változatok megközelítően azonos nehézségűek.

A feladatok megoldásának a javításához, értékeléséhez *javasolt pontszámok* azt jelzik, hogy hány gondolkodási művelet elvégzésére van szükség a megoldáshoz. A számításos feladatok megoldására például – a kialakult gyakorlatnak megfelelően – helyes megoldás esetén a következőkre javaslunk egy-egy pontot:

a) az adatok kigyűjtése a fizikai mennyiségek jelének az alkalmazásával;
b) a mértékegységek átváltása (amennyiben ezt a feladat szükségessé teszi);
c) a megoldáshoz szükséges összefüggés (képlet) felírása;
d) a kijelölt matematikai művelet elvégzése, vagyis helyes mérőszám a végeredményben;
e) helyes mértékegység a végeredményben.

Természetesen, ettől eltérően más pontozási rendszer is alkalmazható.

A feladatlapra az érdemjegyet az elért pontszám és a tantervi követelmények összevetése alapján adjuk.

Mindegyik témakör után táblázatot közlünk az elért eredmények számbavételének és a tanulók önértékelésének a megkönnyítéséhez. Javasoljuk, hogy a táblázatot a tanulók saját maguk töltsék ki, a fejlécen olvasható kategóriák szerint. (Ezek kezdőbetűit feltüntettük a feladatlapokon is, a pontszámok alatt.) Az eredmények kategóriák szerinti összegezését azért tartjuk célszerűnek, mert más-más jellegű gyakorlás szükséges attól függően, hogy a tanuló milyen eredményeket ért el a *felidézés, az értelmezés,* illetve az *alkalmazás* körébe tartozó feladatok megoldásában.

I. ELEKTROMOS ALAPJELENSÉGEK, EGYENÁRAM

A) változat

Név: ..... Osztály: .....

1. A PVC-rudat megdörzsöljük egy gyapjúsállal. A PVC-rúd negatív töltésű lesz.

Milyen töltésű lesz a gyapjúdarab? .....

1 | É

2. Milyen részekből áll az áramkör?

a) .....

b) .....

c) .....

d) .....

4 | F

3. Töltsd ki a táblázatot a fizikai mennyiségek hiányzó nevével, jelével, mértékegységével!

Mennyiség	jele	mértékegysége
a) Feszültség		
b)	*I*	
c)		Ω

3 | F

4. Készíts kapcsolási rajzot a táblázat alapján! Az alkalmazott rövidítések a következők: a kapcsoló nyitott állásban van (ny), zárt állásban van (z); az izzó világít (1), nem világít (0). Jelöld a rajzon a kapcsolókat római számmal (I, II) és az izzókat betűkkel (A, B)!

	Kapcsoló		Izzólámpa	
	I.	II.	A	B
a)	ny	ny	0	0
b)	z	ny	1	0
c)	ny	z	0	1
d)	z	z	1	1

4 | A

5. Egészítsd ki a kapcsolási rajzot a feszültségmérő és az áramerősségmérő műszer rajzával!

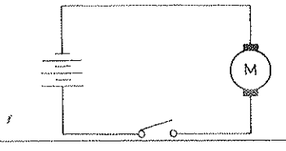

2 | É

6. Megmértük egy egyenáramú áramforrás feszültségét. Állapítsd meg a rajz alapján, hogy

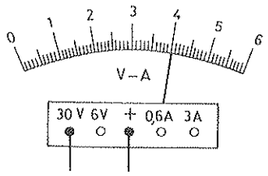

a) az áramforrás melyik kivezetéséhez kapcsoltuk az áramforrás negatív sarkát;

.....

b) mekkora a műszer méréshatára;

c) mekkora feszültséget mutat a műszer?

.....

3 É

7. Három darab 1,4 V feszültségű galvánelemet kapcsolunk először sorosan, majd párhuzamosan. Mekkora a telep feszültsége

a) soros kapcsolásban; ..... *b)* párhuzamos kapcsolásban?.....

2 É

8. Írd le Ohm törvényét!

.....

.....

1 F

9. A táblázat azt mutatja, hogy mekkora az áramerősség akkor, ha az egyik kávéfőző két kivezetését különböző feszültségű áramforráshoz kapcsoljuk.

Feszültség *(U)*	2 V	4 V	6 V	8 V	10 V
Áramerősség *(I)*	25 mA	50 mA	75 mA	100 mA	125 mA

a) Ábrázold grafikonon a feszültség és az áramerősség közötti összefüggést!

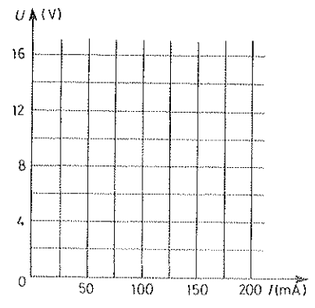

b) Milyen összefüggés van a feszültség és az áramerősség között?

.....

c) Mekkora lenne az áramerősség, ha 12 V feszültségű áramforráshoz kapcsolnánk a kávéfőzőt?

.....

3 É

10. Az elektromos olajsütőt 230 V feszültségű hálózati áramforráshoz kapcsoltuk. Az áramerősség 8 A. Mekkora az olajsütő ellenállása?

4 A

11. A 33 Ω-os huzalellenálláson 0,2 A erősségű áram halad át. Mekkora feszültséget mérhetünk a huzalellenállás két végpontja között?

4 A

12. Hasonlítsd össze a 3 mm² és a 6 mm² keresztmetszetű alumíniumvezeték ellenállását! (A két vezeték hossza és hőmérséklete azonos.)

A 3 mm² keresztmetszetű vezeték ellenállása ....., mint a 6 mm² keresztmetszetű vezeték ellenállása.

1 É

13. Milyen kapcsolásban vannak

a) a karácsonyfaizzók a fenyőfán; .....

b) a csillárban az izzólámpák? .....

2 É

14. Alkalmazz relációs jeleket (<, =, >) a válaszadáshoz! Sorosan kapcsolunk az áramforráshoz egy 20 Ω ellenállású izzólámpát és egy 50 Ω-os huzalellenállást. Hasonlítsd össze az alábbi mennyiségeket!

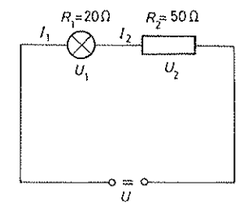

a) Az izzólámpán és a huzalellenálláson áthaladó áram erőssége:

I_1 ..... I_2

b) Az izzólámpa és a huzalellenállás kivezetései között mért feszültség:

U_1 ..... U_2

c) Az izzólámpa és az áramforrás kivezetései között mért feszültség:

U_1 ..... U

d) Az izzólámpa ellenállása és az eredő ellenállás: R_1 ..... R

4 É

15. Párhuzamosan kapcsolunk az áramforráshoz két izzólámpát. Az *A)* izzón 0,5 A, a *B)* izzón 0,3 A erősségű áram halad át.

a) Mekkora a főágban mérhető áramerősség? .....

b) Mekkora az *A)* izzón áthaladó áram erőssége, ha a *B)* izzó kiég? .....

2 É

40

I. ELEKTROMOS ALAPJELENSÉGEK, EGYENÁRAM

B) változat

Név: ..... Osztály: .....

1. Milyen elektromos töltése van — 2 F

a) az elektronnak; .....

b) a protonnak? .....

2. Kösd össze vonallal a mennyiségek nevét a megfelelő jellel és mértékegységgel! — 3 F

Mennyiség	jele	mértékegysége
a) Feszültség	*I*	Ω
b) Áramerősség	*R*	V
c) Ellenállás	*U*	A

3. Nevezd meg a kapcsolási rajzon az *a)*, *b)* és *c)* betűvel jelölt eszközöket! — 3 F

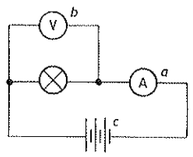

a) .....

b) .....

c) .....

4. Az alábbi táblázatban alkalmazott rövidítések a következők: a kapcsoló nyitott állásban van (ny), zárt állásban van (z). — 4 A

Töltsd ki a táblázatot a kapcsolási rajz alapján!

Írj 1-es számot a táblázatba, ha az izzó világít, 0-t, ha az izzó nem világít!

	Kapcsoló		Izzólámpa	
	I.	II.	A	B
a)	ny	ny		
b)	z	ny		
c)	ny	z		
d)	z	z		

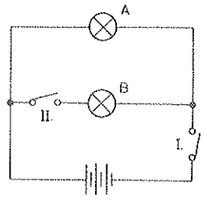

5. Egészítsd ki az ábrát a vezetékek rajzával, valamint — 2 É

a) a feszültségmérő műszer

b) és az áramerősség-mérő műszer jelével!

6. Egy áramkörben megmértük az áramerősséget. A műszer 2 ampert mutatott. — 3 É

a) Melyik két kivezetéshez csatlakoztattuk a vezetékeket? .....

és .....

b) Melyik kivezetéshez kapcsoltuk az áramforrás negatív pólusát? .....

c) Jelöld az ábrán, hogy meddig tért ki a mutató!

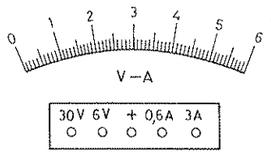

7. Négy darab 1,2 V feszültségű galvánelemből telepet állítottunk össze. Milyen módon kapcsoltuk össze az elemeket, ha a telep feszültsége — 2 É

a) 1,2 V; .....

b) 4,8 V? .....

8. Az áramkörben az eredeti harmadára csökkent az áramerősség. (A fogyasztó változatlan maradt.) Hasonlítsd össze az áramforrás feszültségét e két esetben! — 1 É

Az áramforrás feszültsége ....., mint eredetileg volt.

9. A grafikon azt mutatja, hogy mekkora áramerősséget mértünk akkor, ha az egyik elektromos vízforraló két kivezetését különböző feszültségű áramforráshoz kapcsoltuk. — 3 É

a) Milyen összefüggés van a feszültség és az áramerősség között?

.....

b) Mekkora az áramerősség, ha 9 V a két kivezetés között mért feszültség?

.....

c) Mekkora feszültség esetén mértünk 250 mA áramerősséget?

.....

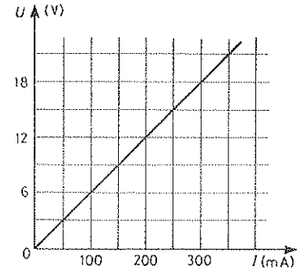

I. ELEKTROMOS ALAPJELENSÉGEK, EGYENÁRAM

Elért eredményeim

A) változat

Feladat	felidézés		értelmezés		alkalmazás	
1.	–	–	1		–	–
2.	4		–	–	–	–
3.	3		–	–	–	–
4.	–	–	–	–	4	
5.	–	–	2		–	–
6.	–	–	3		–	–
7.	–	–	2		–	–
8.	1		–	–	–	–
9.	–	–	3		–	–
10.	–	–	–	–	4	
11.	–	–	–	–	4	
12.	–	–	1		–	–
13.	–	–	2		–	–
14.	–	–	4		–	–
15.	–	–	2		–	–
Összesen	8		20		12	

B) változat

Feladat	felidézés		értelmezés		alkalmazás	
1.	2		–	–	–	–
2.	3		–	–	–	–
3.	3		–	–	–	–
4.	–	–	–	–	4	
5.	–	–	2		–	–
6.	–	–	3		–	–
7.	–	–	2		–	–
8.	–	–	1		–	–
9.	–	–	3		–	–
10.	–	–	–	–	4	
11.	–	–	–	–	4	
12.	–	–	1		–	–
13.	–	–	2		–	–
14.	–	–	4		–	–
15.	–	–	2		–	–
Összesen	8		20		12	

II. AZ ELEKTROMOS ÁRAM HATÁSAI; AZ ELEKTROMOS MUNKA ÉS TELJESÍTMÉNY

A) változat

Név: ..... Osztály: .....

1. Írd külön csoportba azokat az eszközöket, illetve jelenségeket, amelyekben az elektromos áram hőhatását, vegyi és mágneses hatását alkalmazzuk! Vízbontó készülék, elektromos motor, galvanizálás, vasaló, automata biztosító, izzólámpa. — 3 É

a) Hőhatás: .....

b) Vegyi hatás: .....

c) Mágneses hatás: .....

2. Kiégett az olvadóbiztosító. Mi lehet a következménye annak, ha valaki a kiégett olvadóbiztosítót az előírtnál — 2 É

a) kisebb áramerősségre méretezett betéttel pótolja;

.....

b) nagyobb áramerősségre méretezett betéttel pótolja?

.....

3. Milyen módon biztosítják az izzólámpa gyártásakor, hogy az izzószál ne olvadjon meg? ..... — 1 F

4. Minek nevezzük — 3 F

a) az elektromos áramot vezető folyadékot; .....

b) az áramforrás pozitív sarkához kapcsolt elektródot; .....

c) az áramforrás negatív sarkához kapcsolt elektródot? .....

5. Milyen módon gondoskodnak az elektromos gyermekjátékok biztonságáról, érintésvédelméről? Húzd alá a helyes választ! — 1 É
- Védőföldelést alkalmaznak.
- Kettős szigeteléssel látják el az elektromos játékokat.
- Legfeljebb 24 voltos törpefeszültséget alkalmaznak.
- Csak felnőtt felügyelete mellett játszhatnak a gyerekek elektromos játékkal.

6. Írd az ábrák alá, hogy melyik esetben tapasztalunk vonzást, illetve taszítást a két mágnes, illetve a mágnes és a lágyvas között! — 4 É

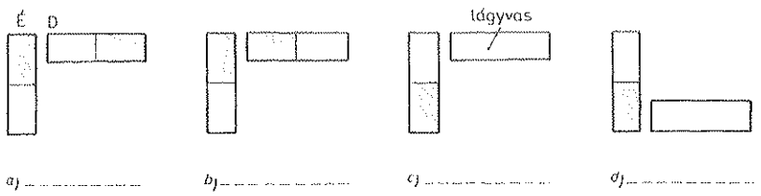

7. Áramforráshoz kapcsoljuk az elektromágnest. Miként változik az elektromágnes erőssége, ha minden más tényező változatlanul hagyása mellett — 3 É

a) 300-ról 600-ra növeljük a tekercs menetszámát; .....

b) 0,8 A-ról 0,4 A-ra csökkentjük az áramerősséget; .....

c) nyitott vasmag helyett zárt vasmagot alkalmazunk? .....

8. Zsebtelepet kapcsolunk a lágyvasas műszerhez. A műszer 4,5 V feszültséget mutat. Mit tapasztalunk akkor, ha felcseréljük a zsebtelep sarkait? — 1 É

.....

9. Kösd össze vonallal a mennyiségek nevét a megfelelő kiszámítási móddal és mértékegységgel! — 3 F

Mennyiség	kiszámítási mód	mértékegység
a) Elektromos munka	$U \cdot I$	W
b) Elektromos teljesítmény	$U \cdot I \cdot t$	kWh
c) Elektromos fogyasztás	$P \cdot t$	J

10. Két különböző ellenállású fúrógépet kapcsolunk azonos feszültségű áramforráshoz egyenlő ideig. Hasonlítsd össze a két fúrógépen áthaladó áram erősségét, az elektromos munkát és a két gép teljesítményét! Alkalmazz relációs jeleket (<, =, >) a megoldáshoz! — 3 É

	Kisebb ellenállású	Nagyobb ellenállású
a) Áramerősség:	I_1	I_2
b) Elektromos munka:	W_1	W_2
c) Teljesítmény:	P_1	P_2

11. Az alábbi táblázat azt mutatja, hogy mennyi ideig lehet 1 kWh elektromos energia felhasználásával működtetni a különböző fogyasztókat. — 3 É

Teljesítmény *(P)*	100 W	200 W	300 W	400 W	500 W
Idő *(t)*	10 h	5 h	$3\frac{1}{3}$ h	2,5 h	2 h

a) Ábrázold grafikonon a fogyasztók teljesítménye és az idő közötti összefüggést!

b) Milyen összefüggés van a fogyasztók teljesítménye és az idő között?

.....

c) Mennyi ideig lehet működtetni az 1000 W teljesítményű fogyasztót 1 kWh energiával?

.....

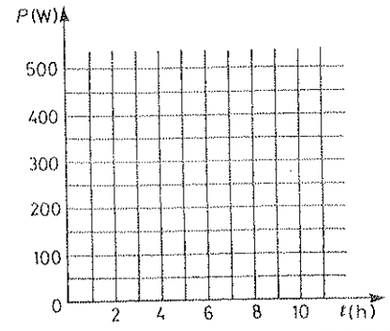

12. A zsebszámológépet 300 másodpercig használjuk. Az áramforrás feszültsége 3 V, az áramerősség 60 mA. Mekkora az elektromos munka? — 5 A

13. Az autó tolatólámpáján áthaladó áram erőssége 1,75 A. Az áramforrás feszültsége 12 V. Mekkora az izzólámpa teljesítménye? — 4 A

14. A gőzölős vasaló teljesítménye 1,2 kW. Mennyi a fogyasztása 3 óra alatt? — 4 A

40

II. AZ ELEKTROMOS ÁRAM HATÁSAI; AZ ELEKTROMOS MUNKA ÉS TELJESÍTMÉNY

B) változat

Név:..... Osztály:.....

1. Írd mindegyik felsorolás után, hogy az elektromos áram mely hatását hasznosítjuk az alábbi eszközökben! — 3 É

a) Olvadóbiztosító, hősugárzó, vasaló: .....

b) Galvanizálás, vízbontás, akkumulátor: .....

c) Automata biztosító, fejhallgató, elektromos motor: .....

2. Milyen energiaátalakulás történik, amikor — 2 É

a) izzólámpával világítunk; .....

b) elektromos motort működtetünk? .....

3. Milyen módon biztosítják az izzólámpa gyártásakor, hogy az izzószál ne égjen el? — 1 F

.....

4. Mit nevezünk — 3 F

a) elektrolitnak; .....

b) anódnak; .....

c) katódnak? .....

5. Mi a legsürgősebb teendő, ha valakit áramütés ért? Húzd alá a helyes választ! — 1 É

– Az orvos értesítése.

– A bajba jutott személy kiszabadítása az áramkörből.

– Elsősegélynyújtás.

– A baleset jelentése.

6. Írd az ábrák alá, hogy melyik esetben tapasztalunk vonzást, illetve taszítást az áramjárta tekercs és a mágnes, illetve a lágyvas között! — 4 É

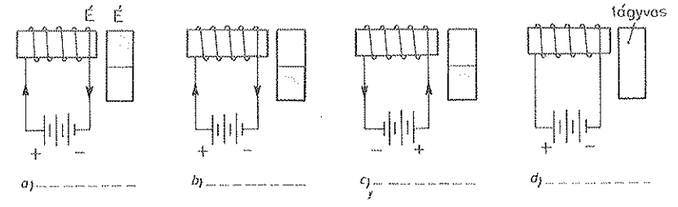

7. Áramforráshoz kapcsoljuk az elektromágnest. Miként változik az elektromágnes erőssége, ha minden más tényező változatlanul hagyása mellett

a) csökkentjük a tekercs menetszámát; .....

b) növeljük az áramerősséget; .....

c) zárt vasmag helyett nyitott vasmagot alkalmazunk? .....

3 | | É

8. Zsebtelepet kapcsolunk a középállású, forgótekercses műszerhez. A műszer 4,5 V feszültséget mutat. Mit tapasztalunk akkor, ha felcseréljük a zsebtelep sarkait?

.....

1 | | É

9. Töltsd ki a táblázatot a fizikai mennyiségek hiányzó nevével, kiszámítási módjával és mértékegységével!

Mennyiség	kiszámítási mód	mértékegység
a) Elektromos munka		
b)		W
c) Elektromos fogyasztás		

3 | | F

10. Egyenlő ideig tartjuk bekapcsolva az autó fényszórójában levő, 12 V feszültségre méretezett izzólámpát és a lakásban használt, 230 V feszültségű áramforráshoz kapcsolt izzólámpát. Teljesítményük egyenlő. Hasonlítsd össze a két izzólámpán áthaladó áram erősségét, ellenállását és a két izzó elektromos munkáját! Alkalmazz relációs jeleket (<, =, >) a megoldáshoz!

	12 V	230 V
a) Áramerősség:	I_1	..... I_2
b) Ellenállás:	R_1	..... R_2
c) Elektromos fogyasztás:	W_1	..... W_2

3 | | É

11. A grafikon az áramerősség és a teljesítmény közötti összefüggést mutatja, állandó feszültség esetén.

a) Milyen összefüggés van az áramerősség és a teljesítmény között?

.....

b) Mekkora a teljesítmény akkor, ha 1 A az áramerősség? .....

c) Mekkora áramerősség lenne szükséges 9 W teljesítmény eléréséhez?

.....

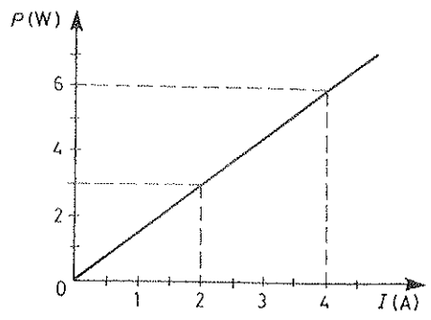

3 | | É

12. A személyi számítógépet 4 órán át használjuk. Az áramforrás feszültsége 230 V, az áramerősség 60 mA. Mekkora az elektromos munka?

5 | | A

13. A hajszárítón áthaladó áram erőssége 5,22 A. Az áramforrás feszültsége 230 V. Mekkora a hajszárító teljesítménye?

4 | | A

14. A televízió teljesítménye 0,1 kW. Mennyi a fogyasztása, míg megnézzük az 1,5 órás filmet?

4 | | A

40 | |

II. AZ ELEKTROMOS ÁRAM HATÁSAI; AZ ELEKTROMOS MUNKA ÉS TELJESÍTMÉNY

Elért eredményeim

A) változat

Feladat	felidézés		értelmezés		alkalmazás	
1.	–	–	3		–	–
2.	–	–	2		–	–
3.	1		–	–	–	–
4.	3		–	–	–	–
5.	–	–	1		–	–
6.	–	–	4		–	–
7.	–	–	3		–	–
8.	–	–	1		–	–
9.	3		–	–	–	–
10.	–	–	3		–	–
11.	–	–	3		–	–
12.	–	–	–	–	5	
13.	–	–	–	–	4	
14.	–	–	–	–	4	
Összesen	7		20		13	

B) változat

Feladat	felidézés		értelmezés		alkalmazás	
1.	–	–	3		–	–
2.	–	–	2		–	–
3.	1		–	–	–	–
4.	3		–	–	–	–
5.	–	–	1		–	–
6.	–	–	4		–	–
7.	–	–	3		–	–
8.	–	–	1		–	–
9.	3		–	–	–	–
10.	–	–	3		–	–
11.	–	–	3		–	–
12.	–	–	–	–	5	
13.	–	–	–	–	4	
14.	–	–	–	–	4	
Összesen	7		20		13	

III. AZ ELEKTROMÁGNESES INDUKCIÓ; A VÁLTAKOZÓ ÁRAM

A) változat

Név: ..... Osztály: .....

1. A tekercs két végét érzékeny feszültségmérő műszerhez kapcsoljuk. Mit tapasztalunk akkor, ha — 2 É

a) mágnest mozgatunk a tekercs közelében, ...

b) a mágnest mozdulatlanul hagyjuk a tekercsben? .....

2. Ki az az angol fizikus, aki felismerte az indukció jelenségét? — 1 F

.....

3. Milyen tényezőktől függ az indukált feszültség nagysága? — 3 F

a) .....

b) .....

c) .....

4. Érzékeny feszültségmérő műszerhez kapcsoljuk a tekercs két végét. A tekercs közelébe egy elektromágnest teszünk. Mit tapasztalunk akkor, ha — 3 É

a) változtatjuk az elektromágnesen áthaladó áram erősségét; .....

b) nem változtatjuk az elektromágnesen áthaladó áram erősségét; .....

.....

c) ki- és bekapcsoljuk az elektromágnes áramát? .....

5. Mágnesrudat forgatunk a tekercs előtt. Az első rajzon megjelöltük az indukált áram irányát. Jelöld az *a), b), c)* rajzokon, hogy milyen irányú áram jön létre a többi esetben! — 3 É

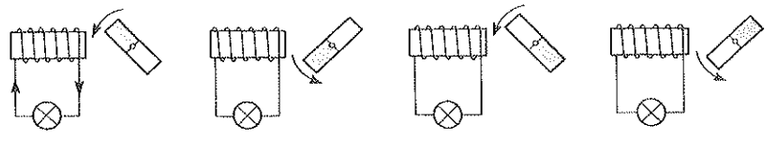

6. Milyen géppel, eszközzel alakítható át — 2 É

a) a mozgási energia elektromos energiává; .....

b) az elektromos energia mozgási energiává? .....

7. Mekkora Magyarországon a lakásokban a hálózati áramforrás — 2 F

a) feszültsége; .....

b) frekvenciája? .....

8. A hőerőművek egy részében a szén eltüzelésekor nyert energia többszöri átalakítása révén állítanak elő elektromos energiát, és továbbítják azt a fogyasztókhoz. Írd az egyes gépek, berendezések neve után, hogy azok milyen energiát alakítanak át, és az átalakítás révén milyen energiát állítanak elő! 4 É

a) Kazán: .....

b) Turbina: .....

c) Generátor: .....

d) Transzformátor: .....

9. Az elektromágnest váltakozó feszültségű áramforráshoz kapcsoljuk. Mit tapasztalunk akkor, ha az elektromágnes közelében van 4 É

a) a mágnesrúd északi sarka; .....

b) a mágnesrúd déli sarka; .....

c) egy lágyvas; .....

d) egy alumíniumrúd? .....

10. Minek nevezzük a transzformátornak azt a tekercsét, amelyet a váltakozó feszültségű áramforráshoz kapcsolunk? 1 F

.....

11. A 230 V feszültségű hálózati áramforráshoz kapcsoltunk egy transzformátort, amellyel törpefeszültséget állítunk elő a játékok működtetéséhez. Hasonlítsd össze a primer és a szekunder oldalon mért mennyiségeket! A transzformátor hatásfokát 100%-osnak tekintjük. Alkalmazz relációs jeleket (<, =, >) a válaszadáshoz! 3 É

	Primer tekercs	Szekunder tekercs
a) A tekercsek menetszáma:	N_p	N_{sz}
b) Áramerősség:	I_p	I_{sz}
c) Teljesítmény:	P_p	P_{sz}

12. A transzformátor 170 menetű tekercsét 12 V váltakozó feszültségű áramforráshoz kapcsoltuk. A szekunder feszültség 228 V. Mekkora a menetszáma a szekunder tekercsnek? 4 A

13. A zsebszámológépet olyan áramátalakító készülékkel működtetjük, amelyben transzformátor van. A primer feszültség 230 V, a szekunder oldalon pedig 3 V a feszültség és 0,067 A az áramerősség. Mekkora a primer oldalon az áramerősség, ha 100%-osnak tekintjük a hatásfokot? 4 A

14. Írd az alábbi, távvezetékekkel kapcsolatos mondatok után, hogy melyik *igaz*, melyik *lehetséges* és melyik *hamis* állítás! 4 É

a) A transzformátor alkalmazásával kisebb az energiaveszteség, mint ha transzformálás nélkül vezetnék az elektromos energiát a felhasználás helyére. .....

b) Nagy feszültség alkalmazásakor nagyobb a fejlődő hő a vezetékekben, mint kisebb feszültség esetén. .....

c) Feltranszformálás előtt kisebb a feszültség, mint letranszformálás után a felhasználás helyén. .....

d) A nagy feszültségű távvezeték alkalmazásával növelni lehet az elektromos teljesítményt. .....

40

III. AZ ELEKTROMÁGNESES INDUKCIÓ; A VÁLTAKOZÓ ÁRAM

B) változat

Név: ..... Osztály: .....

1. A tekercs két végét érzékeny feszültségmérő műszerhez kapcsoljuk. Mit tapasztalunk akkor, ha — 2 — É

a) elektromágnest mozgatunk a tekercs közelében, ...

.....

b) az elektromágnest mozdulatlanul hagyjuk a tekercsben? .....

.....

2. Érzékeny feszültségmérő műszerhez kapcsoljuk a tekercs két végét. Ha a mágnesrúd déli sarkát közelítjük a tekercshez, akkor jobbra tér ki a műszer mutatója. Milyen irányba mozgattuk a tekercshez viszonyítva — 3 — É

a) a mágnesrúd déli sarkát, ha a mutató balra tért ki; .....

b) a mágnesrúd északi sarkát, ha a mutató balra tért ki; .....

c) a mágnesrúd északi sarkát, ha a mutató jobbra tért ki? .....

3. Mágnesrudat forgatunk a tekercs előtt. Az első rajzon megjelöltük a mágnesrúd forgatásának az irányát. Jelöld az *a), b), c)* rajzokon, hogy milyen irányban forgattuk a mágnesrudat a többi esetben! — 3 — É

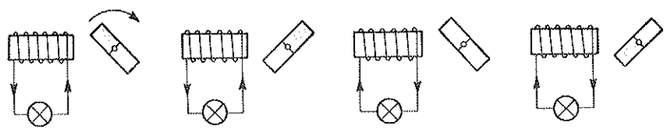

4. Minek nevezzük azt az áramforrást, amelynek működése — 2 — É

a) az elektromos áram vegyi hatásán alapul? .....

b) az elektromágneses indukció jelenségén alapszik? .....

5. Mekkora Magyarországon a hálózati váltakozó áram — 2 — F

a) frekvenciája; .....

b) egy periódusának időtartama? .....

6. Ki az a magyar mérnök, akinek a nevéhez a magyarországi vasútvonalak villamosításának elindítása, az első villanymozdonyok tervezése fűződik? — 1 — F

.....

7. A vízerőművek egy részében a felduzzasztott tó vizének energiáját hasznosítják. A vizet zárt csövekben vezetik a turbinához. Írd az egyes gépek, berendezések neve után, hogy azok milyen energiát alakítanak át, és az átalakítás révén milyen energia jön létre! — 4 — É

a) Csővezeték a tótól a turbinához: .....

b) Turbina: .....

c) Generátor: .....

d) Transzformátor: .....

8. Az alábbi eszközöket, fogyasztókat a méretezésüknek megfelelő váltakozó feszültségű áramforráshoz kapcsoltuk. Mit tapasztalunk? Válaszodat írd a kipontozott vonalakra! — 4 — É

a) Elektromos vasaló: .....

b) Galvanizáló készülék: .....

c) Elektromos csengő: .....

d) Forgótekercses műszer állandó mágnessel: .....

9. Melyik elektromos készülék megalkotása fűződik *Déri* Miksa, *Bláthy* Ottó Titusz és *Zipernowsky* Károly magyar mérnökök nevéhez? — 1 — F

.....

10. Milyen részekből áll a transzformátor? — 3 — F

a) .....

b) .....

c) .....

11. A 230 V feszültségű hálózati áramforráshoz kapcsoltunk egy csengőtranszformátort (csengőreduktort), amellyel elektromos csengőt működtetünk. Hasonlítsd össze a primer és a szekunder oldalon mért mennyiségeket! A csengőtranszformátor hatásfokát 100%-osnak tekintjük. Alkalmazz relációs jeleket (<, =, >) a válaszadáshoz! — 3 — É

	Primer tekercs	Szekunder tekercs
a) A tekercsek menetszáma:	N_p	N_{sz}
b) Áramerősség:	I_p	I_{sz}
c) Teljesítmény:	P_p	P_{sz}

12. A transzformátor primer tekercse 460 menetű, a szekunder tekercs pedig 1150 menetű. A primer feszültség 24 V. Mekkora a szekunder feszültség? — 4 — A

13. A vetítőgép izzólámpáját 230 V feszültségű áramforráshoz kapcsolt transzformátorral működtetjük. A szekunder feszültség 12 V, az izzólámpán áthaladó áram erőssége 8,3 A. Mekkora a primer tekercsen áthaladó áram erőssége, ha 100%-osnak tekintjük a hatásfokot?

4 | A

14. Írd az alábbi, távvezetékekkel kapcsolatos mondatok után, hogy melyik *igaz*, melyik *hamis* és melyik *lehetséges* állítás!

4 | É

a) Nagy feszültség alkalmazásakor sokkal kisebb a fejlődő hő a távvezetékeken, mint kisebb feszültség esetén. .....

b) Feltranszformálás előtt a primer tekercsben nagyobb az áramerősség, mint letranszformálás után a szekunder tekercsben. .....

c) A fel- és letranszformálás miatt nagyobb a veszteség, mint ha transzformálás nélkül vezetnék az elektromos energiát a felhasználás helyére. .....

d) Nagy feszültség alkalmazásakor kisebb az energiaveszteség, mint kisebb feszültség alkalmazása esetén. .....

40

III. AZ ELEKTROMÁGNESES INDUKCIÓ; A VÁLTAKOZÓ ÁRAM

Elért eredményeim

A) változat

Feladat	felidézés		értelmezés		alkalmazás	
1.	–	–	2		–	–
2.	1		–	–	–	–
3.	3		–	–	–	–
4.	–	–	3		–	–
5.	–	–	3		–	–
6.	–	–	2		–	–
7.	2		–	–	–	–
8.	–	–	4		–	–
9.	–	–	4		–	–
10.	1		–	–	–	–
11.	–	–	3		–	–
12.	–	–	–	–	4	
13.	–	–	–	–	4	
14.	–	–	4		–	–
Összesen	7		25		8	

B) változat

Feladat	felidézés		értelmezés		alkalmazás	
1.	–	–	2		–	–
2.	–	–	3		–	–
3.	–	–	3		–	–
4.	–	–	2		–	–
5.	2		–	–	–	–
6.	1		–	–	–	–
7.	–	–	4		–	–
8.	–	–	4		–	–
9.	1		–	–	–	–
10.	3		–	–	–	–
11.	–	–	3		–	–
12.	–	–	–	–	4	
13.	–	–	–	–	4	
14.	–	–	4		–	–
Összesen	7		25		8	

IV. FÉNYTAN

A) változat

Név: ..... Osztály: .....

1. Mennyi idő alatt ér a fény a Földre a 360 km-re keringő műholdról? | 4 | A

2. A beesési szög 32°. | 2 | É

a) Mekkora a beeső fénysugár és a tükör közötti szög? .....

b) Mekkora a visszaverődési szög? .....

3. Hogyan verődnek vissza | 2 | F

a) a síktükörre párhuzamosan érkező fénysugarak; .....

b) a síktükörre merőlegesen érkező fénysugarak? .....

4. Milyen képet látunk az útkereszteződésben elhelyezett domború tükörben? A kép | 4 | F

a) állása: .....

b) nagysága: .....

c) helye: .....

d) természete: .....

5. Milyen tükörben láthatunk | 2 | É

a) valódi és látszólagos képet; .....

b) csak látszólagos képet? .....

6. Miként törik meg a fény akkor, ha fénytanilag sűrűbb anyagból ritkább anyagba lép? | 2 | F

.....

.....

.....

.....

7. Fényt bocsátunk a párhuzamos falú üveglemezre és az üvegprizmára. Rajzold meg a fénysugár útjának a folytatását! | 2 | F

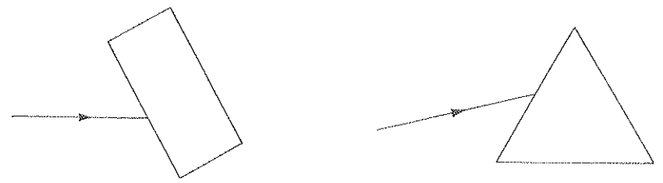

8. Rajzold meg a tárgyról keletkező képet! | 4 | É

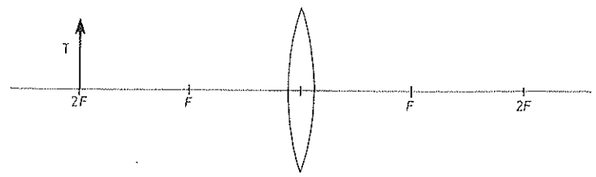

9. Egy lencsén át a tárggyal megegyező állású, nagyított képet láttunk. | 4 | É

a) Milyen lencsét alkalmaztunk? .....

b) Hol helyeztük el a tárgyat? .....

c) Hol láttuk a képet? .....

d) Milyen a kép természete? .....

10. Az egyik fényképezőgépben 35 mm fókusztávolságú lencse van. Fényképet készítünk e géppel a téren álló szoborról. Húzd alá az alábbiak közül a helyes állításokat! | 4 | É

a) A szoborról kicsinyített képet állít elő a fényképezőgép lencséje.

b) Az éles kép a lencsétől 35 mm-nél távolabb, 70 mm-nél közelebb keletkezik.

c) A szoborral megegyező állású kép keletkezik a fényképezőgépben.

d) A szoborról valódi kép jön létre a fényképezőgépben.

11. Gyűjtőlencsét alkalmazunk a fényképezőgépben, a vetítőgépben, és gyűjtőlencse az egyszerű nagyító is. Melyik eszközre vonatkoznak az alábbi megállapítások? | 4 | É

a) A tárgy a fókusztávolság és annak kétszerese között van: .....

b) A kép látszólagos: .....

c) A kép a lencse ugyanazon oldalán van, mint a tárgy: .....

d) A kép kicsinyített: .....

12. A rajz a szem kétféle hibáját mutatja. Rajzolj mindkét szem rajza elé olyan lencsét, amely lehetővé teszi az éles kép keletkezését! — 2 É

a)

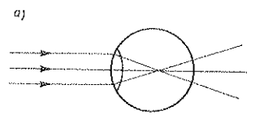

b)

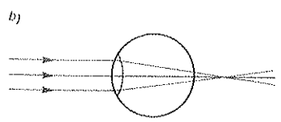

13. A mikroszkóppal a szabad szemmel nem látható, apró tárgyakat vizsgálhatjuk. — 3 F

a) Milyen lencse a mikroszkóp tárgylencséje? .....

b) Milyen lencse a mikroszkóp szemlencséje? .....

c) Milyen állású képet látunk a mikroszkópban a tárgyhoz viszonyítva?

.....

14. Milyen színű fény törik meg a prizmán a legnagyobb mértékben? — 1 F

.....

40

IV. FÉNYTAN

B) változat

Név: ..... Osztály: .....

1. Mennyi idő alatt ér a fény a Földre a 120 millió km távolságban levő mesterséges bolygóról? — 4 A

2. A visszaverődési szög 28°. — 2 É

a) Mekkora a visszaverődő fénysugár és a tükör közötti szög? .....

b) Mekkora a beesési szög? .....

3. Hogyan verődnek vissza az optikai tengellyel párhuzamos fénysugarak — 2 F

a) a homorú tükörről; .....

b) a domború tükörről? .....

4. Milyen képet látunk a síktükörben? A kép — 4 F

a) állása: .....

b) nagysága: .....

c) helye: .....

d) természete: .....

5. A tükörben kicsinyített képet látunk. A kép a tárggyal megegyező állású. — 2 É

a) Milyen tükröt alkalmaztunk? .....

b) Milyen a kép természete? .....

6. Miként törik meg a fény akkor, ha fénytanilag ritkább anyagból sűrűbb anyagba lép? — 2 F

.....

.....

.....

.....

7. Az optikai tengellyel párhuzamos fénysugarakat bocsátunk a domború és a homorú lencsére. Rajzold meg a fénysugarak útjának a folytatását! — 2 F

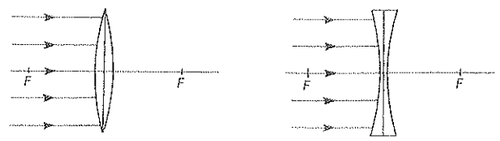

8. Rajzold meg a tárgyról keletkező képet! — 4 É

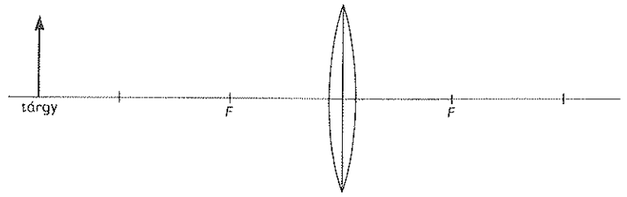

9. Egy lencsén át a tárggyal megegyező állású, kicsinyített képet láttunk. — 4 É

a) Milyen lencsét alkalmaztunk? .....

b) Hol láttuk a képet? .....

c) Milyen a volt kép természete? .....

d) Falra akartuk vetíteni a képet. Mit tapasztaltunk? .....

.....

10. Az egyik diavetítőben 85 mm fókusztávolságú lencse van. Diaképet vetítünk a vetítővászonra a szélturbináról. Húzd alá az alábbiak közül a helyes állításokat! — 4 É

a) A vetítőgép nagyított képet állít elő a diafilmről.

b) A diakép a vetítőgépben a lencsétől 85 mm-nél távolabb, 170 mm-nél közelebb van.

c) A vetítővásznon a diaképpel megegyező állású kép keletkezik.

d) A vetítővásznon látszólagos kép jön létre.

11. Gyűjtőlencsét alkalmazunk a fényképezőgépben, a vetítőgépben, és gyűjtőlencse az egyszerű nagyító is. Melyik eszközre vonatkoznak az alábbi megállapítások? — 4 É

a) A tárgy a fókuszon belül van: .....

b) A tárgy a fókusztávolság kétszeresén kívül van: .....

c) A kép nagyított, valódi: .....

d) A kép nagyított, látszólagos: .....

12. A rövidlátó ember szemlencséje közelebbre gyűjti össze a fényt, mint kellene; a távollátó ember szemében viszont az ideghártya mögött keletkezne az éles kép. — 2 É

a) Milyen lencsét visel a rövidlátó ember? .....

b) Milyen lencsét visel a távollátó ember? .....

13. A távcsővel a távoli tárgyakat vizsgálhatjuk. A következő kérdések a Galilei-féle (színházi) távcsővel kapcsolatosak. — 3 F

a) Milyen lencse a távcső tárgylencséje? .....

b) Milyen lencse a távcső szemlencséje? .....

c) Milyen állású képet látunk a távcsőben a tárgyhoz viszonyítva? .....

14. Milyen színű fény törik meg a prizmán a legkisebb mértékben? — 1 F

.....

40

IV. FÉNYTAN

Elért eredményeim

A) változat

Feladat	felidézés		értelmezés		alkalmazás	
1.	–	–	–	–	4	
2.	–	–	2		–	–
3.	2		–	–	–	–
4.	4		–	–	–	–
5.	–	–	2		–	–
6.	2		–	–	–	–
7.	2		–	–	–	–
8.	–	–	4		–	–
9.	–	–	4		–	–
10.	–	–	4		–	–
11.	–	–	4		–	–
12.	–	–	2		–	–
13.	3		–	–	–	–
14.	1		–	–	–	–
Összesen	14		22		4	

B) változat

Feladat	felidézés		értelmezés		alkalmazás	
1.	–	–	–	–	4	
2.	–	–	2		–	–
3.	2		–	–	–	–
4.	4		–	–	–	–
5.	–	–	2		–	–
6.	2		–	–	–	–
7.	2		–	–	–	–
8.	–	–	4		–	–
9.	–	–	4		–	–
10.	–	–	4		–	–
11.	–	–	4		–	–
12.	–	–	2		–	–
13.	3		–	–	–	–
14.	1		–	–	–	–
Összesen	14		22		4	